

ใบความรู้ที่ 1 เรื่องกาพย์ยานี 11

กาพย์ยานี 11

กาพย์ คือคำประพันธ์ชนิดหนึ่งซึ่งมีกำหนดคณะ พยางค์ และสัมผัส มีลักษณะคล้ายกับฉันทแต่ไม่นิยม
ครู ลหุ เหมือนกับฉันท

กาพย์ แปลตามรูปศัพท์ว่า เหล่ากอแห่งกวี หรือ ประกอบด้วย คุณแห่งกวี หรือ คำที่กวี
ได้ร้อยกรองไว้

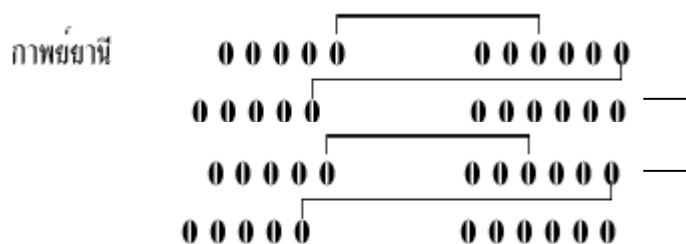
กาพย์มีลักษณะผิดกับกลอนธรรมดา คือ

1. วางคณะ พยางค์ และสัมผัสคล้ายกับฉันท
2. ใช้แต่งปนกับฉันทได้ และคงเรียกว่า "คำฉันท" เหมือนกัน

กาพย์ที่นิยมใช้ในภาษาไทย มี ๔ ชนิด คือ

1. กาพย์ยานี
2. กาพย์ฉบัง
3. กาพย์สุรางคนางค์
4. กาพย์ห่อโคลง

ผังภูมิของกาพย์ยานี 11

ตัวอย่างกาพย์ยานี 11

กาพย์ยานีลำน้	สิบเอ็ดคำจำอย่าคลาย
วรรคหน้าห้าคำหมาย	วรรคหลังหกยกแสดง
ครูลหุั้น	ไม่สำคัญอย่าระวาง
สัมผัสต้องจัดแจ	ให้ถูกต้องตามวิธี
	(หลักภาษาไทย : กำชัย ทองหล่อ)

กฎ ของกาพย์ยานี 11

1. บทหนึ่งมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคแรกมี 5 คำ วรรคหลังมี 6 คำ รวมเป็น 11 คำ จึงเรียกว่า กาพย์ยานี 11

2. สัมผัสมีดังนี้

คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 (เลื่อนมาคำที่ 1 หรือ 3 ก็ได้) คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ถ้าจะแต่งบทต่อไป จะต้องให้คำสุดท้ายของบทต้น สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ของบทต่อไป ซึ่งถือเป็นสัมผัสระหว่างบท ในการแต่งกาพย์ยานี 11 นั้น ถ้าจะให้คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 สัมผัสกับคำที่ 1 หรือ 2 หรือ 3 ของวรรคที่ 4 ด้วย ก็จะเป็นการเพิ่มความไพเราะยิ่งขึ้น และในปัจจุบันนิยมให้สัมผัสกันด้วย

3. ถ้อยคำที่ใช้ในวรรคเดียวกันนิยมให้มีสัมผัสในเหมือนกลอนจึงจะไพเราะ

4. คำสุดท้ายของบท ห้ามใช้คำตายหรือคำที่มีวรรณยุกต์ และนิยมใช้เสียงวรรณยุกต์สามัญ หรือ จัตวา

5. กาพย์ยานีนั้น อาจเรียกว่า กาพย์ยานีลำนานา หรือ กาพย์ 11 ก็ได้เหตุที่เรียกกาพย์ยานีนั้นเข้าใจว่าเป็นกาพย์ที่แปลงมาจากฉันทบาลีใน “รัตนสูตร” ซึ่งขึ้นต้นด้วยคำว่า “ยานี” จึงเรียกตามคำขึ้นต้น

6. กาพย์ยานี มักนิยมแต่งเป็นบทสวด บทเห่เรือ บทพากย์โขน และบทสรภัญญะที่ใช้ในบทละคร และมักนิยมแต่งเกี่ยวกับตอนที่ เป็นบทพรรณนาโวหาร หรือตอนที่ชมสิ่งต่าง ๆ หรือตอนที่โศกเศร้าคร่ำครวญ
